

درآمدی بر تاریخ ادیان در قرآن

درباره کتاب

«گفتمان ادیان» مقوله جدی و گسترده در دین‌شناسی است که مسامحتاً همه دین‌های الهی و غیر آن را در برمی‌گیرد. قرآن، این گفتمان را به ظرافت و زیبایی طرح کرده است. این کتاب عظیم، تاریخ مجادله و منازعه پیامبران و حیانی با همه کسانی است که به نحوی غیر خدا را به الوهیت و پرستش گرفته‌اند و سد راه بندگان خدا از پرستش خالص و بدون شرک الهی شده‌اند و یا به تعبیر دیگر، تاریخ درگیری‌ها و کشمکش‌های کسانی که در همین نشئه دنیا، چشم و گوش آن‌ها به حقایق الهی باز شده است.

این کتاب، تاریخ ادیان الهی را از نگاه قرآن، به اجمال بررسی کرده است.

نویسنده در این کتاب با بررسی نزول، قرائت، اوصاف و مخالفان قرآن به این نتیجه رسیده است که اصول، مفاهیم و مضامین قرآنی نزد مسلمانان بسیار با اهمیت است؛ از این‌رو در بحث ادیان تنها از این کتاب الهی بهره برده است.

بحث کلی تاریخ ادیان، اهل کتاب در قرآن، کفر، نفاق و استضعاف در قرآن و روابط خارجی امت اسلامی عناوین بخش‌های این کتاب است.

تقسیم‌بندی اعتقادی افراد در طول تاریخ، تسامح دینی، دین در قرآن، وحدت ادیان الهی در قرآن، ایمان در قرآن، اسلام در قرآن، اهل کتاب، حضرت ابراهیم، دین یهود در قرآن، مسیحیت در قرآن، صابئین و مجوس در قرآن، کفر در قرآن، نفاق در قرآن، استضعاف در قرآن از

اشاره

عبدالرحیم گواهی، از نویسندگان پُرکار در حوزه دین است که تاکنون، تألیفات و ترجمه‌های بسیاری در این حوزه از ایشان به چاپ رسیده است؛ ترجمه آثاری چون:

راهنمای ادیان زنده، جان راسل هینلز؛ واژه نامه ادیان: فرهنگ اصطلاحات دینی و عرفانی؛ جهان مذهبی: ادیان در جهان امروز؛ ادیان زنده جهان، رابرت ارنست هیوم؛ ابعاد عرفانی اسلام، آنه ماری شیمیل؛ پیوند اسلام و مسیحیت، ریچارد بولییت؛ مسئله حجاب در ترکیه، مرو کاواکی؛ جامعه‌شناسی ادیان، ژان پل ویلیامز؛ مباحث پلورالیسم دینی، جان هیک؛ اسلام از دیدگاه آن ماری شیمیل، آنه ماری شیمیل؛ وجود خدا، جان هیک.

کتاب تاریخ ادیان در قرآن نیز از تألیفات تازه این نگارنده است که گزارشی از آن را در ذیل، می‌خوانیم.

عبدالرحیم گواهی، در آمدی
بر تاریخ ادیان در قرآن،
قم: مؤسسه بوستان کتاب،
۱۳۸۷.

استدلال‌ها و استنتاج‌های آن، بر مبنای قرآن و آیات بیّنات آن است. لذا نویسنده کتاب ابتدا از روی ضرورت از خود قرآن، کیفیت نزول و قرائت این کتاب مقدس یا اوصافی که قرآن به خود نسبت می‌دهد یا سخنی که درباره مخالفان و معاندان و منکران بر زبان می‌آورد، می‌نویسد.

در قسمتی از نتیجه‌گیری این اثر، به قلم نویسنده کتاب نیز آمده است: «مقوله دین و دین‌باوری مطلبی نیست که تاریخ و یا همه وجوه و ابعاد مختلف آن را بشود در یک مجلد بررسی کرد و نتیجه‌گیری نمود، زیرا از روزگار بسیار قدیم که انبای بشر به شیء پرستی و جان پرستی (آنیمیسیم) و فیتیش پرستی و توتیم پرستی مشغول بوده‌اند، تا همه ادیان قدیم و منقرض تاریخ، و همه حکما و بزرگان دینی و پیامبران غیرالهی، نظیر بودا و کنفوسیوس و مهاویرا، و در آخر نیز همه پیامبران الهی در مجموعه عظیم ادیان آسمانی و ابراهیمی، جملگی تحت عنوان واحد دین و پرستش دینی جمع می‌شوند و در یک بررسی کلی تاریخ ادیان جای می‌گیرند. از این روی ما بحث خود را به «تاریخ ادیان از دید قرآن» محدود کردیم تا بشود حتی المقدور دامنه بحث را جمع کرد و ابعاد مختلف را شکافت».

کتاب حاضر، علاوه بر مدخل قرآن در قرآن و نتیجه‌گیری این بحث، در سه بخش تدوین شده است. عنوان بخش اول «بحث کلی تاریخ ادیان» نام دارد که خود از پنج فصل مجزا با عنوان‌های بحث کلی تاریخ ادیان، دین در قرآن، وحدت ادیان الهی در قرآن، ایمان در قرآن (مؤمنان) و اسلام در قرآن (مسلمانان) تشکیل شده است.

«اهل کتاب در قرآن» عنوان بخش دوم کتاب است که این بخش نیز به پنج فصل اهل کتاب، حضرت ابراهیم(ع)، دین یهود در قرآن، مسیحیت در قرآن و صابئین و مجوس در قرآن تقسیم می‌شود.

بخش سوم کتاب «کفر، نفاق و استضعاف در قرآن» نام دارد و سه فصل کفر در قرآن، نفاق در قرآن (منافقان) و استضعاف در قرآن (مستضعفان) را شامل می‌شود.

آخرین عنوان این نوشتار را «مؤخره بحث» تشکیل می‌دهد که به روابط خارجی امت اسلامی و جمع‌بندی و نتیجه‌گیری آن می‌پردازد. پایان بخش کتاب نمایه آیات قرآن کریم است.

روجا مهاجر

مطالبی است که نویسنده با استفاده از آیات قرآن به شکلی مفصل به تشریح آن پرداخته است.

در گزیده‌ای از این کتاب ذیل عنوان «قوم یهود و قرآن» آمده است: «قرآن می‌فرماید بعضی از یهود وقتی با مؤمنان مسلمان روبه‌رو می‌شدند، می‌گفتند ایمان آوردیم (قالوا آمنا) و چون بین خودشان خلوت می‌کردند هم‌دیگر را سرزنش می‌کردند که (اتحدثونهم بما فتح الله علیکم لیحاجوکم به عند ربکم افلا تعقلون) یعنی چرا حرف‌هایی را که خدا برای شما گشوده است برای مسلمانان نقل می‌کنید تا آن‌ها بعداً با همان‌ها با خود شما مواجه کنند که این نشانه نفاق و دورویی یهود است».

براساس مطالب کتاب، در طول تاریخ چند هزار ساله ادیان، در دل دین‌های بزرگ و جا افتاده عالم، مثل ادیان هندویی، بودایی، مسیحیت و اسلام، مصلحان بزرگی پیدا شده‌اند که هر یک سهم به‌سزایی در تحولات ادیان مربوط ایفا کرده‌اند که از آن جمله در درون دین هندویی، افرادی چون بودا، بنیان‌گذار دین بودایی و مهاویرا، بنیان‌گذار دین جینی و هم‌چنین نانک، بنیان‌گذار دین سیک هستند و در مسیحیت کاتولیک، چهره متشخصی مثل مارتین لوتر، بانی مذهب پروتستان وجود دارد که از شاخه‌های تنومند دین مسیحیت است. این قبیل اصلاح‌گرایان دینی که گاهی خود ادیان جدیدی را پایه‌گذاری کردند، نیز در یک بررسی جامع تاریخ ادیان باید جایگاه ویژه خود را داشته باشند و جداگانه مورد بحث و بررسی قرار گیرند.

نویسنده این کتاب معتقد است همه مباحث این اثر و